

ชื่อโบราณสถาน วัดเขาศรีวิชัย หรือ เขาพระนารายณ์

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

สถานที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ ตำบลศรีวิชัย อำเภอพุนพิน

รายละเอียดโบราณสถาน วัดเขาศรีวิชัยตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๑ ตำบลศรีวิชัย อำเภอพุนพิน บริเวณที่ราบทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เชิงเขาศรีวิชัย ริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำตาปีห่างจากแม่น้ำโดยเฉลี่ยประมาณ ๔๐๐ เมตร ภูเขาที่เรียกว่าเขาศรีวิชัยนี้ เป็นภูเขาขนาดย่อมกว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๕๐๐ เมตร สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ ๒๑ เมตร บนยอดเขามีพื้นที่ราบกว้างประมาณ ๓๐-๔๐ เมตร ยาวตลอดแนวสัน เขาศรีวิชัยนั้นบางทีก็เรียกว่า เขาพระนารายณ์ เนื่องจากพบเทวรูปพระนารายณ์อยู่บนซากโบราณสถาน บนยอดเขาชาวบ้านเรียกว่า ฐานพระนารายณ์เมื่อถึงเทศกาลสำคัญ เช่น ตรุษสงกรานต์ ชาวบ้านจะอุ้มพระนารายณ์ลงมาจากเขานำมาสงฆ์น้ำมีเรื่องเล่าของชาวบ้านในแถบนี้ว่า เมื่อครั้งพ่ายกองทัพมาถึงหมู่บ้านในบริเวณนี้ (คงอยู่ในราวสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น) ชาวบ้านได้หนีพม่าขึ้นไปอยู่บนเขากันหมดพม่าได้ยินแต่เสียงอ้ออึ้งเมื่อขึ้นไปดูก็ไม่พบผู้คนก็เห็นแต่เทวรูปอยู่บนเขา ครั้นลงมาข้างล่างก็ได้ยินเสียงเหมือนมีผู้คนอยู่บนเขาแต่เมื่อขึ้นไปดูก็ไม่พบผู้ใดเนื่องจากอิทธิฤทธิ์ของพระนารายณ์กำบังไว้เป็นอย่างดีทุกครั้งที่พม่าจึงฟันแขนเทวรูปที่เปรียบเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน ต่อมาสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ โปรดให้นำไปเก็บรักษาไว้ที่กรุงเทพฯ ซึ่งปัจจุบันจัดแสดงอยู่ ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

หลังจากนั้นชาวบ้านขุดพบเทวรูปพระนารายณ์ศิลาได้อีกองค์หนึ่งบริเวณเชิงเขา สภาพชำรุดไม่มีเศียร สูง ๔๐ เซนติเมตร เป็นเทวรูปรุ่นเดียวกันและมีลักษณะคล้ายกัน ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๘ มีการพัฒนาตัดถนนผ่านวัดก็ได้พบพระพิมพ์ที่เรียกว่าพระเมตกระดุม และลูกปัดจำนวนมาก โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญๆ ได้แก่

๑) เนินโบราณสถาน จากการสำรวจบนยอดเขาซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบอยู่บนสันเขา กว้างประมาณ ๓๐-๔๐ เมตร พบเนิน โบราณสถานเรียงรายกันจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือจำนวน ๘ เนิน ทางขึ้นเขาไปยังโบราณสถานคงใช้เส้นทางด้านทิศใต้ เนื่องจากมีความลาดชันน้อยกว่าทิศเหนือ และพบกำแพงหิน ลักษณะคล้ายกำแพงแก้ว ยาวประมาณ ๓๖ เมตร และช่องประตูขึ้นสู่ยอดเขาบริเวณสันเขาด้านใต้สุด บริเวณเนิน ต่างๆ ทั้ง ๘ เนิน จะพบเห็นเศษอิฐ แผ่นหิน ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป เนินโบราณสถานทั้งหมดบนยอดเขาศรีวิชัย ยังมีได้ดำเนินการขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี จึงยังไม่มีข้อมูลเรื่อง รูปแบบสถาปัตยกรรมที่อาจนำไปสู่การเปรียบเทียบกับเทวาลัยต้นแบบในอินเดียได้ อย่างไรก็ตามก็สามารถกำหนดอายุเบื้องต้น จากประติมากรรมรูปพระวิษณุที่พบบนยอดเขาว่าคงมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓

๒) เทวรูปพระวิษณุ (พระนารายณ์) พบทั้งสิ้น จำนวน ๔ องค์ (ดูเรื่องโบราณวัตถุ)

๓) พระพิมพ์ดินดิบ หรือที่เรียกว่า พระเมตกระดุม ลักษณะเป็นรูปทรงกลม ภายในเป็นพระพุทธรูปนูนต่ำ นั่งขัดสมาธิ ราบบนดอกบัว แสดงปางสมาธิ บริเวณพระเศียร มีประภามณฑล (รัศมี) รอบองค์พระมีจารึก

๔) ลูกปัด ส่วนใหญ่เป็นลูกปัดแก้วสีต่างๆ ได้แก่ สีฟ้า สีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง สีส้ม สีแดงเข้ม สีน้ำตาลแดง สีดำ และสี ขาว มีทั้งรูปวงแหวน ทรงกระบอกสั้นและยาวลูกปัดหินพบในปริมาณน้อยกว่า ส่วนใหญ่เป็นหินอาเกต สีขาวสลัดดำ หินควอตซ์สีขาวและหินคาร์เนเลียนสีส้ม ลูกปัดทองคำทรงผลึกทองพบบ้างแต่จำนวนน้อย

กว่าประเภทอื่นๆ ลูกปัดที่พบคล้ายคลึงกับลูกปัดที่พบในแหล่งโบราณคดีควนลูกปัด อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ และแหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดีในภาคกลางของประเทศไทยทั่วไป

๕) ฐานประติมากรรมรูปเคารพ ศิลา รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด ๘๘ x ๘๘ เซนติเมตร เจาะรูกลมตรงกลางพบบริเวณเนินโบราณสถานขนาดใหญ่ในเขตโรงเรียนวัดเขาศรีวิชัย ปัจจุบันถูกไถปรับหมดสภาพแล้ว

๖) เครื่องประดับ ได้แก่ แหวนโลหะ ต่างหูโลหะ กำไลทำด้วยหินและแก้ว

๗) เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น เศษภาชนะดินเผา หินบดและแท่นหินบด ตราประทับแม่พิมพ์สำหรับหล่อต่างหูโลหะ

